

George BANU

Clipa împlinită sau cea ce dăinuie...

Nu există altă ipoteză pentru a scrie, la trecut, despre opera unui regizor, decât aceea de a te resemna la o implicare autobiografică, de a explora ceea ce nu dispăre în tine însuși și rezistă asemenea unui atol înconjurat de apele uitării. Desigur, discursul analitic e posibil – repertoriu, distribuții, locuri – dar el va ține întotdeauna mai mult de constatare decât de mărturia pusă sub pecetea experienței subiective și a ceea ce aceasta asigură ca durabilitate. Să scrii la persoana întâi, imperativ al unor vechi trăiri, nutrit de cunoașterea directă și de memoria personală! Pentru a ajunge aici, trebuie să te întorci în timp și să pornești în *Căutarea...* teatrului pierdut. Ceea ce rezultă e teatrul regăsit, teatrul salvat cu adevărat, datorită clipei împlinite. Teatrul de care nu ne despărțim și pe care numai cuvintele, mai mult decât oricare alt suport vizual, îl reînvie. În acel moment se realizează visul literaturii, speranța de a restitui astfel ceea ce dăinuie, atunci când toate celelalte dispar.

În Berlinul de Est, într-o modestă cameră de hotel, un prieten critic, Dinu Kivu, mi-a povestit, o noapte întregă, spectacolul cu *Piațeta* de Goldoni, regizat de Silviu Purcărete. Era aniversarea lui, beam votcă și, pentru că a doua zi se întorcea acasă, în România lui Ceaușescu, își umpluse frigiderul cu brânzeturi și mezeluri: le-am descoperit din întâmplare și asta m-a întristat. Și totuși, „mizeria lumii”, a cărei amploare o dovedeau proviziile lui, nu îl împiedica pe Dinu să reflecteze la artă. Demnitate ce mi-a permis să re-trăiesc, în absență, un spectacol la care atunci nu aveam acces. Venea după un *Richard al III-lea* al cărui ecou mi-ajunsesse până la Paris, grație lui Ștefan Iordache pe care aveam să-l regăsesc, la puțin timp după aceea, în celebrul *Ubu cu scene din Macbeth*. Tot ceea ce răzbătea până la mine erau frânturi de povești, sunete îndepărtate. Ne despărțea întinericul și, ani la rând, nu am trăit decât cu aceste firimituri aduse și cu amintirea inițială a unei secvențe din *Ubu*, regizată de Purcărete la clasa germană de la Institutul de Teatru din București. În teatru, într-un moment sau altul, ne consacrăm unei munci de arheologie subiectivă.

Primul spectacol, după o călătorie plină de peripeții, l-am văzut la Craiova. Mai mult decât un regizor, descopeream acum ceea ce, unui artist ca Purcărete, îi era absolut necesar pentru a crea: izolarea unui oraș de provincie și încrederea unei trupe. Multe dintre aventurile hotărâtoare ale teatrului modern au fost legate de adăpostul oferit de provincie: Kantor la Cracovia, Grotowski la Wrocław, Șerban la Piatra Neamț. Provincia, mai ales în vechiul Est, reprezenta un refugiu capabil să tempereze exercitarea puterii centrale și, în același timp, să permită unei trupe să se consolideze grație coexistenței zilnice. Pentru Purcărete, plăcerea de a face teatru implică, impune chiar, un mod de a fi. Atunci când plecam de la el, noaptea, târziu, îmi spunea: „Măine

avem prima repetiție. O să ne ducem la baia turcească.” Nici un fel de grabă, plăcerea de a lucra, tihna traiului... E în el ceva balcanic și teatrul lui senzual confirmă acest lucru.

După scurtă vreme, la München, am descoperit deopotrivă **Ubu/ Macbeth** și **Titus Andronicus**. Spectacole-revelații, din care, și astăzi, una dintre soluții rămâne memorabilă: în chiar sânul celei mai atroce cruzimi, al prăbușirii rațiunii, în clipa în care, la îndemnul răzbnătorului Titus, trupurile erau ciopârțite, sfârțecate, se înălțau senin acordurile *Concertului nr. 24 pentru pian* de Mozart. Muzica nu însoțea, ci se opunea ororii, rezistență și ultimă tresărire a ființei confruntate cu distrugerea împinsă dincolo de limite. Unul dintre cele mai frumoase contraste scenice inventate vreodată! Atunci, Purcărete, devenit mai mult artist decât interpret, propunea, dincolo de spectacol, o reflecție despre viață. Numai muzica salvează și întreține nădejdea izbăvirii: mărturie a regizorului formulată cu pudoare, prin text și prin joc.

Au urmat alte spectacole. La Porto, unde în **Furtuna** o lustră își revărsa scânteierile deasupra unui nisip negru, într-o sală reînviată ca o fantomă; la Oslo, unde în **Visul unei nopți de vară**, Oberon îi dădea ordine lui Puck, bătrân slujitor, de mult istovit în așteptarea eliberării lui; la Paris, mai ales, unde **Danaidele** nu se diluau, ca la Avignon, în necuprinsul înstelat din Provence, ci răsăreau din întunericul cel mai adânc, întunericul unei nopți de teatru, noapte a închiderii, noapte fără transcendență. La Limoges, încă și mai mult... Astfel, parafrazând faimosul „Vorbe, vorbe!” al lui **Hamlet**, aş spune „Imagini, imagini!”. Ele persistă și deschid orizontul. Ele scapă de sub domnia autoritară a utilului. Sunt adieri de aer proaspăt. Eliberează și invită la călătoria pe care vălurile albe, atât de dragi lui Purcărete, nu încetează să o evoce. Astfel, el reînsuflește străvechiul vis al teatrului – corabie, corabie a închipuirii. O altă imagine dăinuitoare, chiar definitivă, ca un tablou ce se intipărește pe retină! În **Orestia** de la Limoges, după ucidere, vântul începe să sufle cu violență, iar apele să țâșnească din fântâni. Sub ochii noștri, universul răscolit de grozăvia crimei se dereglează, ca la Shakespeare. El înregistrează tulburarea muritorilor și, în felul său, o convertește în tulburarea elementelor. Da, încă îmi amintesc de „fantasticul” creat pe scenă, cel mai bun mijloc de a reacționa și de a face vizibil, în mod metaforic, ecoul nemăsurat al asasinatului. Scena vorbea atunci singură și, prin mijloacele ei modeste, confirma străvechea idee: cosmosul e solidar cu faptele omului. Suportă efectele acestora sau le prezice.

Întoarcerea în urmă ne permite uneori să regăsim teatrul ca un vis trăit, căci fiecare spectator e alcătuit din fibra spectacolelor pe care le-a iubit. Pe placa de ceară care e memoria sa, cele mai bune dintre ele nu dispar și îl însoțesc. De aceea, el continuă să-și petreacă nopțile la lumina reflectoarelor, la marginea rampei, ascuns într-un fotoliu.

(Text apărut în volumul *Silviu Purcărete – images de théâtre*, Edit. Lansman, 2002

Traducerea din franceză: Delia VOICU